

**NAHRADENIE VÄZBY A POŽIADAVKA URÝCHLENÉHO ROZHODNUTIA
PODĽA ČL. 5 DOHOVORU**

Po prepustení sťažovateľa z väzby na slobodu s využitím prostriedkov nahrádzajúcich väzbu dochádza k prerušeniu pozbavenia osobnej slobody. Pri nahradení väzby ide vo svojej podstate o obmedzenia osobnej slobody (prípadne aj ďalších práv a slobôd) viazané na určité miesto, priestor, osoby, činnosti alebo veci. Rozhodovanie o ďalšom trvaní náhrady väzby, resp. o rozsahu obmedzení s ňou spojených v situácii, keď je obvinený na slobode (t. j. reálne nevykonáva väzbu), nemožno podriaďiť takým prísnyim požiadavkám z hľadiska rýchlosti konania, aké platia pre väzobné súdy pri rozhodovaní, keď obvinený je vo väzbe. Záruka efektivity prieskumu však napriek prepusteniu osoby na slobodu trvá naďalej.

(Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. IV. ÚS 529/2021 z 21. októbra 2021)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Ladislava Duditiša (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **I. D.**, zastúpeného **URBAN STEINECKER GAŠPEREC BOŠANSKÝ, s. r. o.**, advokátskou kanceláriou, Havlíčkova 16, Bratislava, IČO 47 244 895, v mene ktorej koná konateľ a advokát **JUDr. Ondrej Urban, MBA**, proti postupu Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Tp 48/2020 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **odmieta**.

O d ô v o d n e n i e :**I.****Ústavná sťažnosť sťažovateľa**

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 19. apríla 2021, doplnenou 20. apríla 2021 a 20. augusta 2021 domáha vyslovenia porušenia základného práva nebyť pozbavený slobody inak ako spôsobom ustanoveným zákonom podľa čl. 17 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 8 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na urýchlené rozhodnutie o zákonnosti pozbavenia jeho slobody podľa čl. 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľ navrhuje aby mu ústavný súd priznal finančné zadosťučinenie vo výške 8 820 eur a náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti, jej doplnení a ostatných príloh vyplýva nasledujúci stav vecí: Sťažovateľ je stíhaný pre pokračujúci zločin skrátania dane a poistného podľa § 276 ods. 1, ods. 2 písm. c), ods. 3 Trestného zákona s poukazom na § 138 písm. i) Trestného zákona. Podľa skutkovej vety mal zadovážovať minerálny olej zo zahraničia a vyložiť ho na daňovom

území, čím mu vznikla daňová povinnosť podľa osobitného zákona, a to povinnosť podať daňové priznanie a toto zaplatiť. Uznesením Okresného súdu Trnava (ďalej len „okresný súd“) č. k. 4 Tp 14/2019 z 23. novembra 2019 bol sťažovateľ vzatý do väzby z dôvodov podľa § 71 ods. 1 písm. b) a c) Trestného poriadku. Uznesením sudcu pre prípravné konanie č. k. 4 Tp 27/2020 z 5. mája 2020 bola sťažovateľovi postupom podľa § 80 ods. 1 písm. b) a c) Trestného poriadku nahradená väzba tak, že mu bol vypustený dôvod väzby podľa § 71 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku a pretrvávajúci dôvod väzby bol nahradený dohľadom probačného a mediačného úradníka, ako aj postupom podľa § 82 ods. 4 Trestného poriadku. Súčasne mu boli uložené primerané povinnosti a obmedzenia (zákaz vycestovania do zahraničia, zákaz vykonávať podnikateľskú činnosť obdobnú tej, v súvislosti s ktorou mu bolo vznesené obvinenie, povinnosť zdržiavať sa v obydlí mimo plnenia pracovných povinností u zamestnávateľa, povinnosť zdržiavať sa počas plnenia pracovných povinností v katastri mesta alebo obce, kde vykonáva pracovnú činnosť, povinnosť preberať písomnosti na určenej adrese a iné).

3. Sťažovateľ podal 16. novembra 2020 žiadosť o zmenu uložených obmedzení a povinností. Následne 3. februára 2021 podal žiadosť o zrušenie všetkých obmedzení a povinností nahrádzajúcich väzbu odôvodnenú neexistenciou dôvodov preventívnej väzby. Dozorová prokurátorka súhlasila so žiadosťou sťažovateľa. Okresný súd uznesením zo 6. apríla 2021, ktoré bolo právnomu zástupcovi sťažovateľa doručené 12. apríla 2021, rozhodol tak, že už uvedené primerané povinnosti a obmedzenia s výnimkou povinnosti oznámiť každú zmenu miesta pobytu a doručovacej adresy zrušil, vo zvyšnej časti žiadosť sťažovateľa zamietol.

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Proti postupu okresného súdu sťažovateľ argumentuje:

a) Rozhodnutie okresného súdu o žiadosti sťažovateľa v časovom rozpätí 2 mesiacov a 10 dní (69 dní vrátane dňa doručenia rozhodnutia) je neprípustné, neprimerané, ústavne nonkonformné, porušujúce právo na urýchlené rozhodnutie o zákonnosti väzby sťažovateľa. Sťažovateľ opakovane namietal nečinnosť, udelil súhlas s rozhodnutím bez jeho prítomnosti a prítomnosti jeho obhajcu. Za toto obdobie nebol súdom odstránený stav neistoty u sťažovateľa ako obvinenej osoby s uloženými obmedzeniami a povinnosťami nahrádzajúcimi (preventívnu) väzbu. Vec rozhodoval ten istý sudca pre prípravné konanie, ktorý vydal rozhodnutie o uložení povinností a obmedzení. Po formálnej stránke išlo o rozhodovanie o zákonnosti väzby, o ktorej sa má rozhodnúť urýchlene v zmysle čl. 5 ods. 4 dohovoru. Upriamuje pozornosť na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), v zmysle ktorej aj keď nebol formálne prepustený z väzby na slobodu, má po celý čas legitímny záujem na určení zákonnosti svojej väzby, konkrétne spôsobu rozhodovania okresným súdom o zákonnosti určených primeraných povinností a obmedzení. Stále je daný jeden inštitút náhrady väzby, čím de iure a de facto väzba u sťažovateľa stále trvá.

b) Okresný súd rozhodol uznesením zo 6. apríla 2021 aj o podaní sťažovateľa zo 16. novembra 2020, teda o 147 dní, takmer po 5 mesiacoch, ako to potvrdil podpredseda okresného súdu v odpovedi na sťažnosť na prieťahy v konaní. Takáto dĺžka rozhodovania je absolútne neprípustná.

c) O žiadosti iného klienta právneho zástupcu sťažovateľa o zrušenie obmedzení a povinností podanej vo februári 2021 iný sudca okresného súdu rozhodoval 3 dni.

d) Požadované finančné zadostučinenie je odôvodnené extrémnou dĺžkou väzobného trestného stíhania vykazujúcou znaky zbytočných prietahov. Porušenie označených práv nemožno konvalidovať. Sťažovateľ bol zbytočne obmedzený na osobnej slobode cez veľkonočné sviatky a v čase medzi nimi.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

5. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zisťoval, či ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde), osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

6. V zmysle konštantnej judikatúry ústavného súdu je dôvodom na odmietnutie návrhu pre jeho zjavnú neopodstatnenosť absencia priamej súvislosti medzi označeným základným právom alebo slobodou na jednej strane a namietaným konaním alebo iným zásahom do takéhoto práva alebo slobody na strane druhej. Inými slovami, ak ústavný súd nezistí relevantnú súvislosť medzi namietaným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie navrhovateľ namieta, vysloví zjavnú neopodstatnenosť sťažnosti a túto odmietne (mutatis mutandis I. ÚS 12/01, I. ÚS 124/03).

7. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu právo na osobnú slobodu je garantované čl. 17 ods. 5 ústavy a je v ňom obsiahnuté aj právo obvineného iniciovať konanie, v ktorom by súd neodkladne a urýchlene rozhodol o zákonnosti jeho väzby a nariadil prepustenie obvineného, ak je väzba nezákonná, ako aj jeho právo nebyť vo väzbe dlhšie ako po dobu nevyhnutnú alebo byť prepustený počas konania, pričom prepustenie sa môže v zákonom určených prípadoch podmieniť zárukou. Obsah označeného ustanovenia ústavy korešponduje s právami vyplývajúcimi z čl. 5 ods. 4 dohovoru (napr. III. ÚS 7/00, III. ÚS 255/03, III. ÚS 199/05, III. ÚS 424/08).

8. Súdne preskúmanie zákonnosti pozbavenia osobnej slobody kladie nároky (okrem iného) na rýchlosť tohto preskúmania. Rovnako to platí aj v prípade osobitného typu väzobného konania, ktorého predmetom je preskúmanie žiadosti o prepustenie z väzby. Ústavný súd vo vzťahu k požiadavke urýchleného rozhodovania o žiadosti o prepustenie z väzby z hľadiska čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy a tiež z hľadiska čl. 5 ods. 4 dohovoru uviedol, že jednotlivé lehoty sa z hľadiska požiadaviek neodkladnosti alebo urýchlenosti posudzujú podľa všetkých okolností prípadu. V zásade však požiadavke neodkladnosti rozhodovania o žiadosti o prepustenie z väzby v zmysle čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy, resp. čl. 5 ods. 4 dohovoru nezodpovedá lehota počítaná na mesiace, ale na týždne. Tejto požiadavke preto spravidla zodpovedá lehota konania nepresahujúca na jednom stupni súdu dobu jedného mesiaca (III. ÚS 255/03, tiež rozsudok ESLP Bezicheri proti Taliansku z 25. 10. 1989, sťažnosť č. 11400/85).

9. Z predloženého odôvodnenia ústavnej sťažnosti, pripojených listín a lustrácie ústavného súdu vyplýva, že sťažovateľ bol vo väzbe od 22. novembra 2019 do 5. mája 2020, keď bola jeho väzba nahradená dohľadom probačného a mediačného úradníka, bolo mu nariadené podrobiť

sa kontrole technickými prostriedkami podľa § 82 ods. 4 Trestného poriadku a boli mu uložené primerané povinnosti a obmedzenia.

10. Ústavný súd sa zamerlal v prvom rade na aplikovateľnosť sťažovateľom označených práv, resp. záruk z nich vyplývajúcich. Pokiaľ sťažovateľ na tvrdení „ak je daný jeden inštitút náhrady väzby, tak de iure a de facto väzba u sťažovateľa stále trvá“ zakladá aplikovateľnosť záruk vyplývajúcich z čl. 5 ods. 4 dohovoru pre urýchlené rozhodovanie o zákonnosti pozbavenia svojej slobody, potom vychádza z príliš zjednodušenej predstavy. Nerozlišuje medzi bežným významom slova väzba ako najintenzívnejší zásah do slobody jednotlivca, t. j. dočasné zbavenie osobnej slobody, a nahradením väzby, ktoré predstavuje súhrn prostriedkov, ktorými je pôsobené na osobu obvineného nachádzajúceho sa na slobode. Pri náhrade väzby ide vo svojej podstate skôr o obmedzenia osobnej slobody (prípadne aj ďalších práv a slobôd) viazané na určité miesto, priestor, osoby, činnosti alebo veci (bližšie k náhrade väzby napr. IV. ÚS 346/08).

11. Sťažovateľovo zjednodušené a bližšie neodôvodnené tvrdenie ústavný súd nemôže v takejto podobe akceptovať pre aplikovanie záruk vyplývajúcich zo sťažovateľom označeného základného práva podľa čl. 17 ods. 2 ústavy, čl. 8 ods. 1 listiny a osobitne práva podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru na urýchlené rozhodnutie o zákonnosti pozbavenia jeho slobody, ktoré tvorí nosnú časť ústavnej sťažnosti. U sťažovateľa môže naďalej trvať väzobný dôvod (a to prípadne až do právoplatného skončenia trestného stíhania, ak nezanikne skôr, pozn.), čo ale neznamená, že automaticky naďalej trvá aj jeho väzba.

12. Sťažovateľom odkazované rozhodnutia ESLP sa týkajú skutkovo odlišných okolností, keď sťažovatelia namietali urýchlenosť rozhodovania súdov v priamej súvislosti s pozbavením osobnej slobody vo forme väzby. V okolnostiach sťažovateľa však vecná súvislosť s pozbavením osobnej slobody bola prerušená prepustením sťažovateľa na slobodu pri využití prostriedkov nahrádzajúcich väzbu. Sťažovateľ je od mája 2020 na slobode. Mal uložené určité obmedzenia a povinnosti, inými slovami, zákazy a príkazy.

13. Podstatnou otázkou je, či obmedzenia a povinnosti uložené sťažovateľovi uznesením okresného súdu č. k. 4 Tp 27/2020 z 5. mája 2020, ktorých zmeny a zrušenia sa domáhal žiadosťami podanými 16. novembra 2020 a 3. februára 2021, predstavovali len obmedzenie slobody pohybu a pobytu, práva na súkromný život atď. alebo mohli svojimi obmedzujúcimi účinkami dosiahnuť intenzitu pozbavenia osobnej slobody, ktorá by umožňovala založiť použiteľnosť označených práv sťažovateľa. Východiskovým bodom jej zodpovedania musí byť konkrétna situácia pri zohľadnení radu kritérií ako je druh, trvanie, účinky a spôsob uplatňovania dotknutých opatrení (rozsudok ESLP Engel a spol. proti Holandsku z 8. 6. 1976, body 58 – 59). Rozdiel medzi pozbavením a obmedzením slobody je potom len vecou stupňa a intenzity, nie povahy alebo podstaty.

14. Žiadnu takúto argumentáciu však sťažovateľ ústavnému súdu nepredniesol. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že v rámci uložených zákazov a povinností síce bol sťažovateľ odkázaný zdržiavať sa v obydli v čase neplnenia pracovných povinností. To však bolo do určitej miery kompenzované slobodou pohybu v rámci plnenia pracovných povinností v katastri mesta. S nie príliš ťaživými výnimkami mal zachovanú slobodu zvoliť si pracovnú činnosť a okruh spoločenských kontaktov v mieste bydliska. Z týchto okolností prípadu na prvý pohľad nie je podľa názoru ústavného súdu zrejmé, že kumulatívny účinok uložených obmedzení a povinností je porovnateľný s pozbavením osobnej slobody, t. j. že by bol de facto väzbou (porovnaj s rozsudkom Guzzardi proti Taliansku zo 6. 11. 1980, sťažnosť č. 7367/76, bod 95 alebo s rozhodnutím Dick proti Spojenému kráľovstvu z 28. 2. 1996, sťažnosť č. 26249/95).

15. Prepustením sťažovateľa z väzby na slobodu preto skončilo jeho pozbavenie slobody okresným súdom. Záruka urýchlenosti vyplývajúca z čl. 5 ods. 4 dohovoru prepustením na slobodu stratila preňho ďalšiu relevanciu (rozsudok Kormoš proti Slovensku z 8. 11. 2011, sťažnosť č. 46092/06, bod 93). Rozhodovanie o ďalšom trvaní náhrady väzby, resp. o rozsahu obmedzení s ňou spojených v situácii, keď je obvinený na slobode (t. j. reálne nevykonáva väzbu), preto nemožno podriaďiť takým prísnyim požiadavkám z hľadiska rýchlosti konania, ktorým sú väzobné súdy podrobené, keď rozhodujú v situácii, keď obvinený je reálne vo väzbe [pri rozhodovaní napr. o žiadosti obvineného o prepustenie z väzby (IV. ÚS 402/2021)]. Záruka efektivity prieskumu však napriek prepusteniu osoby na slobodu trvá naďalej.

16. Odvodzovanie včasnosti podania ústavnej sťažnosti až od doručenia uznesenia okresného súdu č. k. 4 Tp 48/2020 zo 6. apríla 2021 nepostačuje podľa ústavného súdu pre to, aby bolo na sťažovateľa možné nahliadať ako na osobu pozbavenú osobnej slobody v zmysle čl. 17 ods. 2 ústavy, čl. 8 ods. 1 listiny a čl. 5 ods. 4 dohovoru. V čase, keď bola ústavná sťažnosť doručená ústavnému súdu, už nemohlo dochádzať k namietanému porušovaniu označených práv postupom okresného súdu. Ústavný súd tiež dospel k záveru, že medzi namietaným porušením práva podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru (z hľadiska rýchlosti rozhodovania, pozn.), resp. právami podľa čl. 17 ods. 2 ústavy a čl. 8 ods. 1 listiny a napadnutým konaním okresného súdu nie je relevantná príčinná súvislosť, preto na skutkovom základe vymedzenom sťažovateľom nemohlo dôjsť k porušeniu označených práv.

17. Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa odmietol v tejto časti ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

18. Keďže ústavná sťažnosť sťažovateľa bola odmietnutá ako celok už pri jej predbežnom prerokovaní, rozhodovanie o jeho ďalších návrhoch v uvedenej veci stratilo opodstatnenie.

19. Na dôvažok ústavný súd dopĺňa, že ak podpredseda okresného súdu sťažovateľovu sťažnosť na prieskum v konaní v apríli 2021 vyhodnotil ako čiastočne dôvodnú, vytvoril mu tým predpoklad pre možnosť domáhať sa prípadnej nemajetkovej ujmy postupom podľa osobitného predpisu.